

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3173

Vragen van de leden **Karabulut** en Jasper van Dijk (beiden SP) aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *schulden bij de Informatie Beheer Groep*. (Ingezonden 17 juni 2009)

1
Wat is uw oordeel over het bericht «Studie soms financieel drama» en «Schuld studie rijst de pan uit»?^{1, 2}

2
Bent u van mening dat studenten ongeacht hun toekomstige inkomen torenhoge schulden mogen aangaan? Zo ja, kunt u dit toelichten? Zo nee, waarom niet?

3
Wat is uw mening over de uitspraak van de voorzitter van de NVVK³ dat «de staat de meest onverantwoorde geldschieter van Nederland» is? Kunt u dit toelichten?

4
Op welke wijze wordt er door de overheid toezicht gehouden op de leningen die door de Informatie Beheer Groep worden verstrekt? Hoe beoordeelt u de draagkrachtmeting die door de IBG wordt uitgevoerd?

5
Wat gaat u doen met de oproep van het Interstedelijk Studenten Overlegorgaan om studenten beter te informeren over de schulden die zij opbouwen wanneer zij zonder diploma de school verlaten? Kunt u dit toelichten?

6
Bent u van mening dat de invoering van de prestatiebeurs in 1998 de studieschulden van (ex-)studenten in rap tempo heeft doen vergroten? Zo ja, kunt u dit toelichten? Zo nee, waarom niet?

7
Bent u bereid een onderzoek in te stellen naar de oorzaken van de torenhoge studieschuld van studenten? Zo ja, op welke termijn? Zo nee, waarom niet?

8
Bent u bereid maatregelen te treffen om de studieschulden van studenten in toom te houden? Zo ja, bent u bereid een limiet te stellen aan de studieschuld die studenten op kunnen bouwen? Kunt u dit toelichten? Zo nee, waarom niet?

¹ BN De Stem, 15 juni 2009: «Studie soms financieel drama».

² De Stentor, 15 juni 2009: «Schuld studie rijst de pan uit».

³ NVVK: Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet.

Antwoord

Antwoord minister **Plasterk** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), mede namens de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ontvangen 7 juli 2009)

1
Ik heb de krantenartikelen gelezen. De cijfers zijn grotendeels door de IB-Groep via het jaarverslag 2008 en op aanvraag van de auteur verstrekt. Bij de krantenartikelen wil ik de volgende technische kanttekeningen plaatsen.

- De circa 5500 oud-studenten met een studieschuld van € 50.000 of meer vormen samen circa 1,4% van alle oud-studenten die eind 2008 een studieschuld hadden (uit periode 1986 tot en met nu).
- De stijging van de gemiddelde schuld per oud-student van €10.810 in 2005 naar €12.523 in 2008 betrof de gemiddelde studieschuld van de oud-student die in 2005 respectievelijk 2008 moest beginnen met aflossen.
- Op 31 december 2008 bedroeg de uitstaande studieschuld van alle debiteuren in de aflosfase circa 3,9 miljard euro. De in de krantenartikelen vermelde stijging van de totale uitstaande studieschuld van 8,3 miljard euro in 2005 naar 13,6 miljard euro in 2008 bevat eveneens

de prestatiebeurs en leningen aan studerende die nog met hun studie bezig zijn. Deze stijging is mede gelet op de toenemende studentenaantallen begrijpelijk. Daarbij wordt de prestatiebeurs omgezet in een gift als de studenten hun opleiding met succes afronden. In de praktijk wordt circa 90% van de prestatiebeursuitgaven uiteindelijk omgezet in een gift. Van de bovengenoemde 13,6 miljard euro is 5,7 miljard euro prestatiebeurs.

2

Studenten hoeven nooit meer terug te betalen dan ze gezien hun inkomen op het moment van terugbetaling kunnen dragen. Wie na afloop van zijn of haar studie onvoldoende inkomen heeft om de studieschuld volledig terug te betalen, betaalt naar draagkracht terug en krijgt na een aflosperiode van 15 jaar het restant kwijtgescholden. Hiermee wordt de daadwerkelijk terug te betalen studieschuld min of meer automatisch afgestemd op het toekomstige inkomen van de oud-student. De overheid kan niet vooraf bepalen wat het toekomstige inkomen van een student en wat in dat verband een «torenhoge studieschuld» zullen zijn. Daarnaast is het belangrijk dat studenten verantwoord omgaan met hun leenmogelijkheden. Dit wil zeggen dat studenten de lening gebruiken om te kunnen studeren, zich realiseren wat ze na hun opleiding zouden moeten gaan terugbetalen en zich bedenken hoe dat past bij hun eigen toekomstverwachtingen. Ik ben van mening dat studenten bewust moeten omgaan met het aangaan van studieschulden. Er zijn wel bijzondere omstandigheden, waardoor oud-studenten met een studieschuld in financiële problemen kunnen raken. Zoals het eerst aangehaalde artikel laat zien, speelt er dan meer dan het hebben van een studieschuld alleen. In dat bericht wordt verslag gedaan van iemand die door een samenloop van omstandigheden zijn studie heeft gestaakt en achterstand in de terugbetaling van zijn studieschuld heeft opgelopen. Onder dergelijke omstandigheden zullen de IB-Groep en in voorkomende gevallen ook de deurwaarder maatwerk moeten leveren en vraagt dat ook van de desbetreffende debiteur een grote financiële inspanning. Daarbij zal de

IB-Groep in zijn algemene communicatiemiddelen verwijzen naar de mogelijkheden voor schuldhulpverlening. Daarnaast werkt de IB-Groep daar actief aan mee.

3

Ik kan deze uitspraak niet goed plaatsen. De overheid wordt hier vergeleken met banken die over het algemeen geen draagkrachtbeginsel of kwijtscheldings-regeling kennen, een hogere rente berekenen dan de IB-Groep en voor wie het uitlenen van geld een bedrijfsmatige activiteit is waarop geld verdiend moet worden. De overheid verstrekt studieleningen om studenten financieel in staat te stellen om te kunnen studeren en na afloop van hun studie lossen oud-studenten de lening naar draagkracht af. Ik lees in de uitspraak vooral een ongerustheid bij de voorzitter van de NVVK. De afdeling Studiefinanciering van het ministerie van OCW heeft hem uitgenodigd om hierover van gedachten te wisselen.

4

De leenrechten zijn als integraal onderdeel van de studiefinanciering uitputtend in de wet geregeld. Het ministerie houdt toezicht op de uitvoering hiervan via de auditdienst, via prestatieafspraken met de IB-Groep en via uitvoeringsoverleggen op ambtelijk en bestuurlijk niveau. De IB-Groep voert de draagkrachtmeting naar behoren uit.

5

Ik ben bekend met deze oproep. Daaraan is ook al gehoor gegeven. De IB-Groep vermeldt veelvuldig dat de prestatiebeurs met rente moet worden terugbetaald als er binnen 10 jaar geen diploma wordt gehaald. Studenten ontvangen individuele berichten waarop de opgenomen prestatiebeurs, lening en berekende rente is vermeld. De IB-Groep heeft zijn website vernieuwd en voorzien van een rekenhulp die een beeld geeft van de toekomstige studieschuld met én zonder diploma. Je kunt daarin onder meer zelf aangeven hoeveel je wilt gaan lenen en hoe lang je denkt te gaan studeren. De rekenhulp berekent dan indicatief de studieschuld aan het einde van de opgegeven periode. Die rekenhulp laat dan de studieschuld zien voor de situatie waarin het diploma al dan niet gehaald wordt. In

februari 2009 heb ik de studenten met een brief over «bewust lenen» erop gewezen om de aangeboden informatie ook goed te gebruiken; ik vind het belangrijk dat studenten weten onder welke voorwaarden ze lenen en in beeld hebben wat dit betekent op het moment dat ze gaan terugbetalen. Dit om te voorkomen dat een student, zonder dat hij het in de gaten heeft, een te grote studieschuld opbouwt.

6

In antwoord op eerdere vragen van de Kamer heb ik aangegeven dat de gestegen studieschuld inderdaad samenhangt met de invoering van de prestatiebeurs, naast onder meer het verkorten van de aanspraak op een beurs van 5 naar 4 jaar.¹

7

Over de gestegen studieleningen en studieschulden zijn al de nodige gegevens beschikbaar. Het betreft bijvoorbeeld informatie van de IB-Groep en de Studentenmonitor (periodiek onderzoek onder studenten in het hoger onderwijs). In de Studentenmonitor wordt specifiek aandacht besteed aan het leengedrag van studenten en de redenen om te lenen. Op dit moment is er geen noodzaak om (aanvullend) onderzoek te doen. Ik wil wel samen met de IB-Groep bezien in hoeverre de informatievoorziening over de ontwikkeling van studieschulden met ingang van de verslagperiode 2009 verder verduidelijkt kan worden.

8

Studiefinanciering is direct gekoppeld aan opleidingsduur. De prestatiebeursfase geldt voor de nominale studieduur en daarna kunnen studenten nog maximaal drie jaar lenen. De maandbedragen die geleend kunnen worden zijn gelimiteerd. Ik zie geen mogelijkheden om daarnaast ook een limiet aan de studieschuld vast te stellen zonder dat studenten daardoor beperkt zouden worden in de afronding van hun opleiding. Wie tegen zo'n limiet zou aanlopen, zou immers een bron moeten missen om het vervolg van zijn opleiding te financieren. Dat kan averechts werken. Mijn streven is dat studenten zoveel mogelijk bewust omgaan met de leenmogelijkheden, goede studiekeuzes maken, voldoende

studievoortgang boeken en met succes hun opleiding afronden. Daarmee worden ook de studieschulden in toom gehouden. Daarnaast is de Wet studiefinanciering 2000 onlangs gewijzigd. Studenten krijgen te maken met een vereenvoudigde en versoepelde draagkrachtregeling, die vanaf 2012 automatisch toegepast gaat worden. Ook komt er dan een mogelijkheid om met zogenaamde jokerjaren een terugbetalingspauze in te lassen. Daarmee kan beter worden ingespeeld op bijzondere omstandigheden zoals die bijvoorbeeld in het eerste krantenbericht zijn beschreven.²

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2006–2007, Aanhangsel van de Handelingen 1848, p. 3907.

² Staatsblad – 246.